

LIBRIS

We know
books

Pe copertă este reprodus portretul lui Alexandru Macedonski realizat de pictorul Nicolae Vermont, datat 19 mai 1897. Desenul este însoțit de dedicația poetului pentru intelectualul mecenă Alexandru Bogdan-Pitești. Patrimoniul Muzeului Național al Literaturii Române din București

@ Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, Sector 6
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.librariaeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS)

ISSN 2810 – 4242
ISSN-L 2810 – 4242

DTP: Mihăiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

CAIETE MACEDONSKIENE

VOL. VII

Coordonator: Ion Munteanu

E I K O N

București, 2025

Doi cercetători autentici:
Rodica-Nicoleta Costanda și Florentin Popescu

Cuprins

Ion MUNTEANU: Cuvânt lămuritor 5

OPERA LITERARĂ MACEDONSKIANĂ LA O NOUĂ LECTURĂ

Constantin STOENESCU:
Modernitatea simbolistă a rostirii poetice
și „logica poeziei” în viziunea lui Macedonski 23

Nicolae TZONE:
Catastrofa receptării operei lui Alexandru Macedonski 40

Iulian BITOLEANU:
Alexandru Macedonski și antinomiile criticii literare 48

Vianu MUREȘAN:
Conceptul de armonie
în viziunea estetică a lui Macedonski 57

Otilia SÎRBU:
Macedonski și prezentul continuu
al anotimpurilor noastre 73

Acad. Mihai CIMPOI:
Al. Macedonski, poetul paradei paradigmelor (II) 81

- Alin NAIDIN:
Poezia *Noapților* – pledoarie pentru o circularitate
a timpului în opera lui Al. Macedonski.
Circularitatea și renașterea ca idei șarpante
în poezia lui Alexandru Macedonski 86
- Giovanni MAGLIOCCO:
L'incube, o paradigmă demonică în poezia lui Macedonski ...101
- Decebal N. TODĂRIȚĂ:
Alexandru Macedonski, un cavaler cu valențe
quijotiene în turnirul paradigmelor literare
sau un Alcibiade în căutarea gloriei?109
- Evelyne CROITORU:
„Doar murind devii stăpânul lumii...” 120
- Marin BĂLAN:
Sensuri ale copilăriei în opera lui Alexandru Macedonski .. 127
- A.T. BRANCA:
Despre *ideale* și iluzorii sau visul macedonskian 142
- Alexandru Ovidiu VINTILĂ:
Alexandru Macedonski. O poetică a lucrurilor 162
- Otilia UNGUREANU:
De la Shakespeare la Macedonski.
Bufonerii și lecții ale nebuniei 166
- Florentin POPESCU:
Lirica macedonskiană, între pragmatic
și imaginarul bine temperat. „Incomodul Macedonski”
și oprobiul contemporanilor 177
- Nicu CIOBANU:
Curaj și luciditate lirică în poezia macedonskiană188
- Teodor SINEZIS:
Tensiunea dintre estetism și luciditate
în opera lui Alexandru Macedonski196
- Nicolae JINGA:
Psalmii moderni ai lui Alexandru Macedonski 200
- Isabel VINTILĂ:
O incursiune hermeneutică în psalmii macedonskieni 208
- Mihai FIRICĂ:
Lumina lunii în opera macedonskiană211
- Gheorghe GLODEANU:
Mirajul insulei în opera lui Al. Macedonski 215
- Picu OCOLEANU:
Logos, insule și anahoreți. Creștinismul ca adevăr și
reminiscentă în *Thalassa* (Macedonski) și *Cezara* (Eminescu)....224
- Maria-Cristina GELEP:
Perspective antagonice și sincronice
în *Thalassa* și *Tumultul valurilor*243
- Gabriela PĂSĂRIN:
Thalassa - între pulsuniunea vieții și a morții
în atmosfera fantasticului interior 251
- Ilona DUȚĂ:
Dramaturgia macedonskiană și dramatizarea de sine258

- Ion DUR:
Considerații literare și filosofice
în publicistica lui Alexandru Macedonski 273
- Geo CONSTANTINESCU:
Publicistica lui Alexandru Macedonski (Revista „Literatorul”)...304
- Mircea POPA:
Transilvania și începuturile literare
ale lui Alexandru Macedonski.....315
- Nicolae GEORGESCU:
Relația Eminescu – Macedonski. *Secretele după Eminescu (II)* ...342
- Lucian CHIȘU:
Al. Macedonski – Iuliu Cezar Săvescu.
Mentor și discipol (II).....384
- Rodica-Nicoleta COSTANDA:
Poezia lui Macedonski și poezia lui Minulescu:
reprezentări ale unui simbolism atipic.....401
- Ana OCOLEANU:
Orientul în creația literară a scriitoarei germane
Else Lasker-Schüler (1869-1945) și la
Alexandru Macedonski (1854-1920)..... 407
- Oulaya DRISI EL BOUZAIID:
Bărci de salvare. Când Macedonski mi-a arătat
calea către o altfel de poezie 415
- Iulian M. NEDELCEA:
Rolul lui Alexandru Macedonski
în procesul judiciar Caragiale – Caion 417

- Tudor NEDELCEA:
Actualitatea lui Macedonski.....425
- Nicolae MARINESCU:
Alexandru Macedonski continuă să inspire430

PE URMELE FAMILIEI MACEDONSKI

- Ion CRISTOFOR:
Despre fraternitatea a doi exilați:
Alexis Macedonski și Aron Cotruș.....435
- Emilia STAJILA:
Pavel Macedonski: Pe urmele *Cărții de aur*.....441
- George VULTURESCU:
Macedonski și teatrul sătmărean... 451

CĂRȚILE FESTIVALULUI

- Viorel MUREȘAN:
„Oh! lucrurile cum vorbesc”462
- Zenovie CÂRLUGEA:
Alexandru Macedonski - „O sută și una de poezii” 467
- Ștefan MELANCU:
Macedonski în șapte eseuri 498
- Iulian BITOLEANU:
Un Macedonski în context comparativ și contrastiv.....502

Ștefan VIDA MARINESCU:

O expertiză inedită asupra unor „maladii” lirice505

Ilona DUȚĂ:

„Maladie” și „mască” la Alexandru Macedonski 508

Gheorghe GLODEANU:

Al. Macedonski într-o nouă lectură 512

INTERVIURILE FESTIVALULUI

Robert ȘERBAN: Saboții lui Macedonski..... 517

Mihai BARBU: „Nivelul intelectual și calitatea unui neam
au o singură măsură: felul în care își cinstesc și îi ascultă
pe oamenii mari pe care Dumnezeu îi trimite pentru
propășirea neamului...”520

Ion JIANU: „La Paris, Vasile G. Paleolog a fost
mai degrabă un prieten și un susținător al meu,
decât un agent literar propriu-zis...”536

ALBUM FOTO547

Constantin Stoenescu:
**Modernitatea simbolistă a rostirii poetice
și „logica poeziei” în viziunea lui Macedonski**

Simptomul unei gândiri divergente

Devine evident pentru oricine încearcă, în termenii clasicizați în spațiul cultural autohton de George Călinescu, o aprofundare a „vieții și operei” lui Macedonski, că acesta a fost un personaj excentric față de comoditățile și mentalitățile cotidiene ale obștei și un creator divergent în raport cu tradițiile, convențiile și obiceiurile de confort ale comunității literare. Dacă luăm în considerare logica macedonskiană a vieții, așa cum a făcut-o deja Vasile Spiridon, atunci, observându-i faptele, atitudinile și deciziile, ni se impune concluzia că „logica lui Alexandru Macedonski era însuși absurdul, deoarece era ne-logică față de gândirea comună”¹. Așadar, nu-i vorba doar de non-conformism, în cele din urmă și acesta poate fi înțeles potrivit unei gândiri liniare, ci de divergențe în raport cu părerea majoritară comună, ceea ce îl face pe Macedonski, propune același Spiridon, să semene cu personajul Gonzalv Ionescu din *Bietul Ioanide* al lui Călinescu.

În sens practic, în contextul vieții și al supraviețuirii cotidiene, Macedonski pare a fi preponderent *paraconsistent*, „aruncându-se în diferitele bătălii ale vieții cu fantezie poetică debordantă”², gata să se avânte în proiecte grandioase fără a avea resurse și dispus să frizeze conveniențele prin stridente precum semnătura cu iz nobiliar „A. A. de Macedonski”, portul bastonului cu încrustații de fildeș într-un București

¹ Vezi Vasile Spiridon, *Logica macedonskiană*, „România literară”, nr. 7, 2021, <https://romanaliterara.com/2021/02/logica-macedonskiana/> Data accesării 4 mai 2025.

² *Idem*.

patriarhal, ori pedalatul pe velociped la concurență cu boieroaica Mița. Mai adăugăm doar tronul poezilor din salonul literar și propriul harnașament etalat public, de la pantofii de lac și până în creștetul acoperit de imensa pălărie sub care o mustață arcuită împungea afidător aerul confratilor. Considerat ca prezență în lume, Macedonski nu este deloc convergent și convențional, dimpotrivă, surprinde prin straturile ceremonioase prin care se deschide spre celălalt, aparențe care ascund în realitate un comunicator subtil și un evaluator exigent³.

Dar nu doar aparițiile sale sunt surprinzătoare, ci și interacțiunile cu propria carieră și inserțiile sale sociale. Astfel, deși este bântuit de ambiția unei cariere universitare, nu ezită să-și încurajeze discipolii să nu-și piardă timpul nici măcar cu bacalaureatul. Ar fi dorit o Catedră de „literatură critică” la care să predea cursul liber de „analiză critică”, dar nu va întreprinde niciodată nimic pentru a obține o asemenea poziție. Iar cât privește reacțiile sale civice, este suficient să reamintim proiectul său al unei manifestații a „Ligii ortodoxe” în care însemnul heraldic era, potrivit propriilor cerințe, „un steag albastru, semănat cu stele de aur, tăiat vertical și orizontal de o cruce roșie și purtând în unghiul superior al crucii Icoana Maicei Domnului cu Iisus Christos în brațe, în timp ce participanții la procesiune vor purta la butonieră o cruce de metal galbenă⁴.

³ În această privință, una dintre cele mai elocvente mărturii îi aparține lui Tudor Vianu. Într-un text memorialistic intitulat „Alexandru Macedonski”, apărut în „Sburătorul” din februarie 1921, Vianu evocă personalitatea acestuia așa cum i s-a dezvăluit după participarea la salonul literar. Impresia era izbitoare chiar prin apariția poetului, îmbrăcat într-o redingotă de catifea neagră, cu o cravată albă care îi acoperea în falduri pieptul, cu pantalonii cenușii care se strâmtau spre gleznă până deasupra pantofilor de lac. Contactul dialogal impresionat și mai mult: „Îmi amintesc că după un asemenea festival am avut onoarea să fiu prezentat poetului care, cu o grijă politicoasă, știu să acorde noului venit un plus de atenție și preocupare. Asculta cu răbdare, combătea cu transigență și nu obosea nicio clipă. L-am admirat totdeauna această superioară disciplină în relații, această liniște și indulgență a dispoziției...” (Tudor Vianu, „Alexandru Macedonski”, în *Opere*, volumul I, ediție îngrijită de Sorin Alexandrescu, Matei Călinescu, Gelu Ionescu, Editura Minerva, București, 1971, p. 204).

⁴ Vezi Adrian Marino, *Viața lui Alexandru Macedonski*, Editura pentru Literatură, București, 1966, p. 299.

Modernitatea simbolistă a rostirii poetice și „logica poeziei” în viziunea lui Macedonski

De ce ar conta toate aceste amănunte biografice pentru înțelegerea autorului de literatură Alexandru Macedonski? Desigur, deși diversele ciudătenii macedonskiene sunt constitutive vieții sale într-un mod care îi este propriu și îl exprimă ca personalitate, nu putem reduce alegerile creatorului la opțiuni ale vieții. Dar cred că le putem privi în complementaritatea lor și putem miza pe un anumit integralism în care viața și opera depind una de cealaltă, în sensul unei circularități în care nu putem fixa dependențe, adică ceva de genul că opera lui Macedonski depinde de viața lui Macedonski care depinde de opera lui Macedonski și așa mai departe, la nesfârșit. Cred că din această perspectivă, Macedonski este unul dintre cei mai compacți autori din literatura noastră, omul și opera fiind date împreună, în solidaritate reflectivă. Această densitate fascinează și merită să fie descifrată printr-un exercițiu critic. Alteritatea lui Macedonski în raport cu tradiția literară autohtonă trebuie privită deopotrivă ca o expresie a excentricității personalității sale, cât și drept o încercare de a moderniza literatura română, de a aduce în față noile forme literare care se impuneau la nivel european. De fapt, Macedonski aduce în literatura română un nou model intercultural în care relația tranzitivă de difuziune dinspre centru spre periferie, remarcabilă și ea de vreme ce îl produce pe Eminescu ca ultim mare romantic al culturii europene, devine una de sincronicitate și, mai mult decât atât, de situare premonitorie în avangarda literară.

Inovator, nu imitator. Replică la o falsă dilemă

Macedonski trebuie contextualizat în raport cu două orizonturi de întâmpinare și de așteptare care dau hermeneutici diferite, cel european și cel național, și care permit revizuirea unor erori de interpretare care s-au perpetuat nu doar în defavoarea lui Macedonski, ci și a literaturii române și – de ce nu? – a literaturii europene ca fenomen integrator. Cred că cea mai clară expresie a acestor prejudecăți de interpretare le regăsim în cele două studii critice pe care Eugen Lovinescu le-a publicat despre Macedonski⁵. În linii mari, considerațiile lui Eugen Lovinescu

⁵ Primul, intitulat „Al. Macedonski”, se regăsește în volumul al III-lea din *Critice*,

sunt centrate pe două teme, prima, o respingere a poziției publice a lui Macedonski pornind de la prejudecata asumată că „omul a stricat opera”, a doua, o încercare de fixare a locului poetului Macedonski în literatura română ca poet parnasian⁶, poet al senzației și poet al revoltei, subminată însă de prejudecata implicită că Macedonski a fost doar un imitator steril al curentului simbolist propriu literaturii franceze.

Tânărul Tudor Vianu și-a făcut debutul în critica literară printr-o apărare a lui Macedonski în studiul *Revizuire critică*⁷ chiar în aceste două puncte sesizate de Lovinescu, demontând caracterul sofistic al celui dintâi și argumentând împotriva unei interpretări simpliste a situației în diferență a lui Macedonski față de tradiția poetică autohtonă⁸, în sensul că acesta nu este un imitator al simbolismului francez, ci trebuie văzut mai degrabă drept un inovator în raport cu tradiția noastră literară⁹.

apărut în anul 1912, al doilea, cu titlul „Alexandru Macedonski”, se află în volumul al VI-lea, apărut în anul 1919. În cele ce urmează am folosit ediția în două volume a *Criticelor*, îngrijită de Eugen Simion, Editura Minerva, București, 1979. ⁶ Mărturisesc că această categorisire exclusivistă ca poet parnasian a lui Macedonski de către Lovinescu poate fi considerată doar o etapă a creației poetului, altfel surprinde și lasă loc unei dezbateri. În opinia mea, parnasianismul țintea spre un obiectivism asociat spiritului pozitivist, pe când poezia „decadentă”, în formele ei noi, de la romantismul târziu la simbolism, se opunea acestei viziuni poetice. În acesat sens, așa spune că dualitatea lui Macedonski stă în situarea sa deopotrivă în continuarea parnasianismului și în lăuntru programului simbolist. Altfel, împărtășesc părerea lui Daniel Corbu potrivit căruia „Macedonski cultivă aproape toate ipostazele lirismului de până la el: sentimentalismul idilic (întâlnit în atâtea texte din *Excelsior*), contemplarea, tema romantică a damnării (în note vădit baudelariene, atât în poeme de diatribă, poeme sociale, precum și postura romantică a geniului neînțeleș).” (Vezi Daniel Corbu, „Alexandru Macedonski, poetul versului symphonic”, în *Caiete macedonskiene*, vol. al V-lea, coordonator Ion Munteanu, Editura Eikon, București, 2023, p. 14).

⁷ Vezi Tudor Vianu, „Revizuire critică”, în *Opere*, volumul al II-lea, antologie și note de Matei Călinescu și Gelu Ionescu, Editura Minerva, București, 1972, pp. 671-674.

⁸ Vezi Tudor Vianu, „Alexandru Macedonski ca poet”, în *Opere*, volumul al II-lea, antologie și note de Matei Călinescu și Gelu Ionescu, Editura Minerva, București, 1972, pp. 675-678.

⁹ Pentru o analiză pe larg a acestor aspecte vezi Constantin Stoenescu, „Alexandru Macedonski și începuturile de critică literară ale lui Tudor Vianu”,

Modernitatea simbolistă a rostirii poetice și „logica poeziei” în viziunea lui Macedonski

Las de o parte aspectele controversate privind atitudinile publice ale lui Macedonski¹⁰ și iau în considerare argumentele privind originalitatea creatoare a operei acestuia. Cred că partea aparent cea mai redutabilă a criticii lui Lovinescu vizează, dacă folosim anumite formulări clișeu, „modernismul exagerat”, „exotismul gratuit”, ori „prețiozitatea formei”, toate izvorâte din „spiritul decadent al culturii franceze”. Citit acum, Lovinescu surprinde prin incapacitatea de a sesiza noutatea programului poetic propus de Macedonski și reducerea acestuia la o simplă încercare de a imita simbolismul francez, în detașarea sa de tradiția clasică și romantică.

Recuperarea inovatorului Macedonski s-a făcut încet și cu sfiala unui complex de inferioritate specific într-o „cultură mică”. Vianu reacționează tranșant la judecata superficială a lui Lovinescu, dar nu permanentizează răspunsul și nu îl dezvoltă, Călinescu simte că ceva trebuie lămurit, dar recurge la un expedient intercultural bazat pe favorizarea presupusului centru de influență, în cazul de față simbolismul francez, ci abia Manolescu citește cu parcimonie articolele programatice ale lui Macedonski, pentru a găsi în ele nu doar tentația pentru o reinnoire muzicală și simbolică a versificației, ci, mai degrabă, o nouă viziune asupra poeziei ca exercițiu liric.

Să-i considerăm pe scurt pe fiecare dintre cei trei după o prezentare succintă a contextului cultural european. În ultimul sfert al secolului al XIX-lea, cultura europeană intră într-un proces de accelerare a schimbărilor de paradigmă și de căutare a unor noi proiecte culturale. De fapt, schimbările se produc în toate domeniile vieții intelectuale, ale cunoașterii și ale creației artistice, de la noi teorii științifice și abordări neconvenționale ale problemelor privind imaginea științifică

în *Caiete macedonskiene*, volumul al VI-lea, coordonator Ion Munteanu, Editura Eikon, București, 2024.

¹⁰ Nici în această privință nu poate fi generalizată sentința privind respingerea de către Macedonski „a tot ce e talent în această țară”, așa cum sugerează Lovinescu. În contrapondere, este suficient să consemnăm că în prefața volumului *Poesii*, publicat în anul 1882, Macedonski își mărturisese admirația față de Alecsandri, Bolintineanu și Haliade Rădulescu, iar în revista „Literatorul” i-a susținut laudativ pe unii dintre tinerii scriitori, așa cum ar fi cazurile lui Duiliu Zamfirescu, Traian Demetrescu și alții.

asupra lumii la noi curente în artă și în literatură. Poezia nu a rămas în afara acestei tendințe de inovare, iar Baudelaire, Rimbaud și Verlaine au propus noi direcții de explorare în spațiul liric al versificației și au marcat astfel noul spirit al epocii. Procesul de difuziune culturală a noilor modele și forme poetice are un „nucleu tare”, reprezentat de cei menționați, dar influențele nu sunt doar unilaterale, prin simplă tranzitivitate interculturală, adică nu exclud nuclee generative marginale și vectori de transmitere periferici în raport cu centrul. Ipoteza mea este că Macedonski poate fi considerat un asemenea centru periferic de difuziune, deopotrivă influențat de simbolismul francez, dar și independent de acesta, având propriul său proiect pentru o „logică a poeziei”, teză pe care o voi argumenta în paragraful următor.

De aceea, dacă gândim în termenii simpliști ai unei influențe dinspre un centru creativ spre periferia pur receptoare, așa cum face Lovinescu, atunci vedem în Macedonski doar un imitator. Că lucrurile nu stau așa o spune deja tânărul Tudor Vianu, atunci când îi dă replica lui Lovinescu: „Nu prețiozitate de formă, d-le Lovinescu, ci forma superioară prin rigoarea cu care controlează elementele formale ale versului și prin multiplicitatea ritmului.”¹⁰ Lovinescu particularizează excesiv în cazul lui Macedonski și revine, asemenea altor contemporani, în zona care pare să-i asigure deopotrivă un confort și o redută, aceea a opoziției dintre Macedonski și Eminescu. Altfel spus, programul estetic al lui Macedonski ar fi fost doar un produs al dorinței sale de a fi diferit de Eminescu, ipoteză care, în afara gratuității unei afirmații față de care ar fi fost dispuși și alții să-și dea asentimentul, nu are niciun temei.

George Călinescu, în *Istoria literaturii române*, înainte de toate celelalte judecăți de valoare, îi face dreptate lui Macedonski prin răsturnarea perspectivei cu privire la relația dintre viață și operă: „Ceea ce este uimitor în această existență ce pare tipică pentru ratați este de a constata, la termenul pe care-l prevăzuse vizionarul, că nu mințise: fusese într-adevăr un mare poet”¹¹. Mai mult decât atât, Călinescu îl

¹⁰ Tudor Vianu, „Revizuire critică”, în *Opere*, volumul al II-lea, antologie și note de Matei Călinescu și Gelu Ionescu, Editura Minerva, București, 1972, p. 673.

¹¹ George Călinescu, *Istoria literaturii române. De la origini până în prezent*, Editura

Modernitatea simbolistă a rostirii poetice și „logica poeziei” în viziunea lui Macedonski

pune într-o lumină mult mai favorabilă decât o făcuse întreaga critică de până atunci, remarcând că Macedonski „se afla pe o poziție mai înaintată decât a timpului său”, și că „avea un program și o școală în vreme ce *Junimea* se bizuia pe câteva puncte cu totul generale”¹². În fine, verdictul călinescian esențial care sesizează diferența adusă de Macedonski în literatura română este limpede: „El cerea cultivarea formei, spre a ne exprima în termeni vechi, repudia licențele poetice, rimele incomplete și mai ales avea o teorie muzicală”¹³. Astfel, dacă Maiorescu pune niște condiții de temelie, precum „adevăr în simțire” și „autenticitatea limbii”, Macedonski îndrăznește mai mult, chiar dacă se complăce în condiția de „precursor al simbolismului”, și înaintează spre „versul liber stăpânit de o nouă ordine interioară”, spre ceea ce el însuși va numi mai târziu „vers simphonie” sau „proteic”, versul care sparge calapodul și devine elastic, suplu și adaptativ¹⁴.

Dar formularea revendicativă prin care Macedonski este recunoscut în autenticitatea poziției sale în istoria literaturii este relativ târzie și îi aparține lui Nicolae Manolescu. Acesta remarcă faptul că „o dată cu simbolismul, poeticul devine lirism”, de unde „intuiția unui criteriu diferit al poeticului”, proces asociat cu declinul prozodiei clasice și tentația verslibrismului. Manolescu apreciază că prin disocierea făcută de Macedonski între logica prozei și logica poeziei este anticipat curentul simbolist și se face un „pas uriaș peste concepția maioreșciană și originea întregii filosofii moderne a poeziei”¹⁵.

De aceea, cred că un efort de restituire a lui Macedonski ca autor al unui program estetic-poetic merită să fie făcut și poate deschide spre o dezbatere rodnică în critica literară, nu doar pentru a anunța anticipări calendaristice, ci, mai degrabă, de dragul înțelegerii lui Macedonski în profunzime, mai cu seamă pentru că vremea patimilor a cam trecut.

Minerva, București, 1982. p. 523.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, pp. 523-524.

¹⁴ *Ibidem*, p. 525.

¹⁵ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008, p. 527.

„Logica poeziei”, un program inovator în literatură

Macedonski publică studiul *Despre logica poeziei* în „Literatorul”, în vara anului 1880, în trei numere succesive, 23, 24 și 25¹⁷, sub titlul generic *Curs de Analiză Critică*, însoțit, în ultimul dintre numerele menționate de comentariul *Observațiuni asupra criticei* de Pantazi Ghika¹⁸. Curentul simbolist se conturase deja viguros în creația poetică prin unele poeme cu tentă vădit programatică, așa cum sunt adesea considerate poezia *Correspondențe* a lui Baudelaire, sonetul *Vocale* al lui Rimbaud, ori *Arta poetică* a lui Verlaine, dar nu avea încă un manifest oficial, cu acesta fiind acreditat Jean Moréas, cel care publică la 18 septembrie 1886 faimosul text programatic *Le Symbolisme*, în „Le Figaro”. Din această perspectivă cronologică, textul lui Macedonski survine într-un moment în care marii poeți menționați mai sus nu fixaseră încă în concepte noutatea creatoare pe care o propuseseră deja, fiind, prin creația lor poetică, în mod implicit, doar un fel de teoreticieni „avant la lettre”. Iată însă că un contemporan al lor, Alexandru Macedonski, poet în limbile română și franceză, venea în revista „Literatorul” cu o analiză critică într-atât de inovatoare, în cât în lipsa unei înțelegeri din partea contemporanilor, a părut doar o ciudățenie proprie autorului ei și a trecut oarecum neobservată. De aceea, îmi propun să încerc în continuare o recuperare critică preliminară a conținutului ideatic și conceptual prin care Macedonski întrezărea o nouă viziune asupra poeziei.

Prima aserțiune categorică a lui Macedonski prin care este deschisă cercetarea sa este trasarea distincției dintre ceea ce el numește „logica prozei” și „logica poeziei”, în sensul că „proza se conduce după o logică și poezia după alta”¹⁹. A face critica poeziei din perspectiva prozei este

¹⁷ Al. A. Macedonski, *Despre logica poeziei*, „Literatorul”, anul I, nr. 23, 21 iulie 1880, pp. 355-358, *Despre logica poeziei (Urmare)* (I), „Literatorul”, anul I, nr. 24, 3 august 1880, pp. 376-378, și *Despre logica poeziei (Urmare)*, „Literatorul”, anul I, nr. 25, 10 august 1880, pp. 387-391.

¹⁸ Pantazi Ghika, *Observațiuni asupra criticei*, „Literatorul”, anul I, nr. 25, 10 august 1880, pp. 391-394.

¹⁹ Alexandru Macedonski, *Curs de analiză critică. Despre logica poeziei*, în „Literatorul”, anul I, nr. 23, 21 iulie 1880, p. 355.

Modernitatea simbolistă a rostirii poetice și „logica poeziei” în viziunea lui Macedonski

o eroare ridicolă care duce la inadecvarea exercițiului critic, căci „prin critică înțelegem a se analiza” și „trebuiește ca mai înainte de orice să se aibă în vedere că poezia își are logica ei aparte”²⁰.

Această distincție a fost ignorată până acum în critica literară chiar și de greii literaturii critice, de un Maiorescu care „are un gust poetic greoi”, ori de un Hașdeu care „mușcă, dar nu aprofundează”²¹. Macedonski își asumă sarcina de a corecta această lacună și de a umple golul existent, doar o reflecție asupra „logicii poeziei” putând duce la o înțelegere critică adecvată a rostirii poetice, altfel decât prin raportare la „logica prozei”.

Această opoziție dintre „logica prozei” și „logica poeziei” devine evidentă prin aplicarea uneia asupra domeniului propriu al celeilalte. Astfel, dacă aplicăm prozei logica poeziei, efectul este că „proza devine îndată nelogică”, iar dacă aplicăm poeziei „logica după care se conduce proza – poezia poate fi logică, dar nu mai e poezie”, efectul final fiind acela că „poezia cea mai logică ca poezie devine cea mai nelogică, judecată din punctul de vedere al prozei”²².

Macedonski introduce o distincție secundă între „a scrie versuri” și „a scrie poezie”. Criteriul luat în considerare este dat de diferența dintre regulile care sunt urmate în fiecare dintre cele două cazuri. A scrie versuri înseamnă a stăpâni limbajul și a cunoaște limba la un asemenea nivel de profunzime încât autorul versurilor să conștientizeze relațiile armonice dintre literele cuvintelor și dintre cuvinte: „Scara alfabetică considerată din acest punct de vedere constituie o adevărată scară muzicală și *Arta Versurilor* nu este nici mai mult nici mai puțin decât *Arta Muzicii*”²³. Recunoaștem în afirmațiile lui Macedonski o explicitare a poeziei simboliste deja exersată în literatura franceză prin acel strigăt „Vreau muzicii întâietate!” cu care Verlaine începe *Arta Poetică*. Pe de altă parte, a scrie poezie înseamnă a înlănțui idei într-un mod propriu, diferit de cel specific prozei. Altfel, subjugată logicii prozei, poezia devine prozaică și încetează să mai fie poezie.

²⁰ *Ibidem*, p. 356.

²¹ *Idem*.

²² *Idem*.

²³ *Idem*.